

Tarkastuslautakunnan arviointimuistio
ARVIOINTIKERTOMUKSESSA 2022
ANNETTUJEN SUOSITUSTEN
TOTEUTUMINEN

Sisältö

1 Suositusten toteutumisen arviointi	3
2 Arviointikertomuksessa 2022 annettujen suositusten toteutuminen	4
Suositus 1 Tavoitteiden asettaminen.....	4
Suositus 2 Talous ja tuottavuus	5
Suositus 3 Henkilöstöressurssien varmistaminen	5
Suositus 4 Hoitoon pääsyn turvaaminen lakisääteisessä määräajassa	6
Suositus 5 Hoidon vaikuttavuuden osoittaminen....	7
Suositus 6 Apotin kehittäminen.....	8
Suositus 7 Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut	9
Suositus 8 Asiakasosallisuustoiminnan hyödyntäminen	13
Suositus 9 Toimitilojen johtaminen.....	14
Suositus 10 Ulkopuolisten asiantuntijapalvelujen käyttö	15
Suositus 11 Hallinnollisten ohjeiden viestintä ja toimeenpano	16
Suositus 12 Tilintarkastajan suositusten toimeenpano	17

1 Suositusten toteutumisen arviointi

Tarkastuslautakunta seuraa antamiensa suositusten toteutumista. Vuoden 2023 arviointikertomusta laadittaessa selvitettiin, miten vuoden 2022 arviointikertomuksessa annetut 12 suositusta ovat toteutuneet. Joihinkin suosituksiin sisältyy useampi alakohta.

Suosituksien toteutuminen on arvioitu toimielin- ja viranhaltijapäätösten sekä asiakirja-aineistojen perusteella ja tarvittaessa on pyydetty selvitys vastuullisilta viranhaltijoilta. Hallituksen arviointikertomuksesta 2022 antama lausunto¹ on otettu huomioon arvioinnissa.

Suosituksien toteutuminen on arvioitu seuraavasti:

- Suositus on toteutunut, kun tavoitellut tulokset on saavutettu täysin tai jos saavuttamatta jääneiden tulosten osuus on vähäinen ja epäolennainen.
- Suositus on edelleen ajankohtainen, kun se ei ole toteutunut miltään osin tai vain alle puolet suosituksessa edellytetyistä asioista on toteutunut.
- Suosituksen toteutumista ei voida arvioida, jos suosituksen toteutumiseen liittyvää tietoa tai mittaria ei ole saatavilla, tai mikäli suosituksen toteutumisen arviointi on liian aikaista.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä ei ole puuttua operatiiviseen toimintaan, jonka vuoksi suositukset pyritään antamaan strategisella tasolla. Yksityiskohtaisia kriteereitä suositusten toteutumiselle ei voida tämän vuoksi aina asettaa, jolloin myös niiden toteutumisen arviointi on jossain määrin tulokinnanvaraista. HUS on myös suuri organisaatio ja monet muutokset tapahtuvat hitaasti. Moni suosituksesta vaatii vuotta pidemmän ajan toteutuakseen, mikä tulee ottaa huomioon suositusten toteutumista tarkasteltaessa.

¹ HUS yhtymäkokous 14.12.2024 § 31. Tarkastuslautakunnan arviointikertomus vuodelta 2022 ja yhtymähallituksen siitä antama lausunto. Liite 1. Yhtymähallituksen lausunto arviointikertomuksesta.

2 Arviointikertomuksessa 2022 annettujen suositusten toteutuminen

Vuonna 2022 tarkastuslautakunnan antamista 12 suosituksesta 2 on toteutunut ja 10 on edelleen ajankohtaisia. Toteutuneet suositukset koskevat asiakasosallisuustoiminnan hyödyntämistä sekä hallinnollisten ohjeiden viestintää ja toimeenpanoa. (Taulukko 1) Perustelut kunkin suosituksen toteutumiselle on esitetty taulukon jälkeen.

Taulukko 1. Arviointikertomuksessa 2022 annettujen suositusten toteutuminen

Suosituksset	Suositus on toteutunut	Suositus on edelleen ajankohtainen
1 Tavoitteiden asettaminen		x
2 Talous ja tuottavuus		x
3 Henkilöstöresurssien varmistaminen		x
4 Hoitoon pääsyn turvaaminen lakisääteisessä määräajassa		x
5 Hoidon vaikuttavuuden osoittaminen		x
6 Apotien kehittäminen		x
7 Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut		x
8 Asiakasosallisuustoiminnan hyödyntäminen	x	
9 Toimitilojen johtaminen		x
10 Ulkopuolisten asiantuntijapalveluiden käyttö		x
11 Hallinnollisten ohjeiden viestintä ja toimeenpano	x	
12 Tilintarkastajan suositusten toimeenpano		x

Suositus 1 Tavoitteiden asettaminen

Strategiset tavoitteet ja mittarit on määriteltävä strategiakaudelle siten, että tavoitteiden toteutuminen on mitattavissa. Strategian toteutumista on voitava seurata strategiakauden aikana.

Suositus on edelleen ajankohtainen.

Perustelut

Talousarviossa ja taloussuunnitelmassa 2023 ja 2024 ei asetettu mitattavia tavoitteita, mittareita eikä tavoitetasoja strategisille painopisteille. Tämän vuoksi strategian toteutumista on vaikea seurata ja arvioida. Strategian toimeenpanoa on käsitelty tarkemmin vuoden 2023 arviointikertomuksessa, jossa tarkastuslautakunta toistaa vuonna 2022 antamansa suosituksen.

HUS tarkastuslautakunnan arviointimuistio

Suositus 2 Talous ja tuottavuus

- HUSin taloudellinen tilanne on heikentynyt ja muuttunut aiempaa epävarmemmaksi. Taloudellisiin riskeihin tulee varautua omaa tuottavuutta parantamalla ja toimimalla saumattomassa yhteistyössä hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin kanssa.
- Tuottavuuden parantamisen ohella on lisättävä tietoa palvelujen kustannusvaikuttavuudesta ja käytettävä tätä tietoa päätöksenteossa.

Suositus on edelleen ajankohtainen.

Perustelut

HUSin taloustilanne on vaikea ja monet talouden tunnusluvut ovat edelleen heikentyneet. HUSin rahoituspohja muuttui vuoden 2023 alusta suoriteperusteisesta raamipohjaiseen budjetointiin, mikä on vähentänyt talouden liikkumavaraa. HUS ei saa rahoitusta valtiolta, vaan kehys neuvotellaan vuosittain Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin kanssa. Yhteistyö rakenteiden ja palvelutarpeiden yhteensovittamiseksi on aloitettu hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin kanssa, mutta työ on kesken ja tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksia on liian varhaista arvioida.

Vaikka monissa tuottavuusohjelman hankkeissa saavutettiin hyviä tuloksia, se ei kokonaisuudessaan ole ollut riittävä taloudellisen tilanteen parantamiseksi. Vuonna 2023 toteutettiin myös ylimääräinen säästöohjelma, jolla ei kokonaisuutena saavutettu säästöä. Palvelujen kustannusvaikuttavuudesta on edelleen saatavilla vain vähän tietoa.

Suositus 3 Henkilöstöressurssien varmistaminen

- Tukipalvelujen ja toisen asteen hoitoalan koulutuksen saaneen henkilöstön osaamisen hyödyntämisestä tulee laatia HUS-tason linjaus.
- HUSin tulee hyödyntää myös muita keinoja henkilöstön saatavuuden turvaamiseksi mukaan lukien avustavan henkilöstön hyödyntäminen ja kansainvälinen rekrytointi.

Suositus on edelleen ajankohtainen.

Perustelut

Yhtymähallituksen arviointikertomuksesta 2022 antaman lausunnon mukaan HUSissa on tunnistettu tehtäviä, joita on mahdollista siirtää tukipalveluille ja näin vapauttaa aikaa hoitotyöhön.

HUS tarkastuslautakunnan arviointimuistio

HUS-tason linjausta tai ohjeistusta tukipalvelujen hyödyntämisestä ei ole annettu (tilanne 10.4.20224) vaan tulosalueet ja -yksiköt päättävät itse, missä laajuudessa ne hyödyntävät tukipalveluja. Toisen asteen koulutettujen, muun muassa lähihoitajien työnkuvien laajentamisesta on saatu hyviä kokemuksia.²

Yhtymähallituksen lausunnon mukaan henkilöstön saatavuutta on pyritty parantamaan panostamalla rekrytointiin ja työnantajamielikuvaan. Lisäksi on palkattu alueellisia rekrytoijia sekä 4 rekrytointikonsulttia tulosalueiden ja -yksiköiden tueksi. Kansainväliseen rekrytointiin laaditaan yhteisiä periaatteita projektissa, joka jatkuu kevääseen 2024.

Tarkastuslautakunta teki vuonna 2023 laajan arvioinnin henkilöstövoimavaroista ja niiden johtamisesta ja antoi 16 suositusta. Tarkastuslautakunta suositteli muun muassa, että HUS laatii toimienpideohjelman henkilöstöresurssien turvaamiseksi, nostaa kehityskeskustelujen käyntiastetta ja kehittää palkkausjärjestelmää, työn vaativuuden arviointia ja henkilöstöetuuksia siten, että ne muodostavat selkeän kokonaisuuden ja parantavat mahdollisuuksia kilpailla osaavasta henkilökunnasta. Suositusten toteutumista tullaan arvioimaan vuoden 2024 arviointikertomuksessa.

Vuonna 2023 henkilöstön saatavuus oli aiempaa parempi. Rekrytointien ja avointen työpaikkojen määrä väheni 14 prosenttia samalla kun hakijamäärä nousi noin 49 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna³. Terveystenhoitohenkilöstön heikentynyt saatavuus on riski, jonka ennakoidaan jatkuvan seuraavien 15 vuoden ajan⁴.

Suositus 4 Hoitoon pääsyn turvaaminen lakisääteisessä määräajassa

Tarkastuslautakunta toistaa aiemman suosituksen hoitoon pääsyn turvaamisesta ja kiinnittää erityistä huomioita niihin potilasryhmiin, joiden hoitoon pääsyssä on eniten ongelmia.

Suositus on edelleen ajankohtainen.

Perustelut

Hoitoon pääsyn tilanne jatkuu vaikeana useilla erikoisaloilla. Asiaa käsitellään tarkemmin vuoden 2023 arviointikertomuksen luvussa 1.3.

² Henkilöstötoimikunta 19.10.2023, asia 97. Toisen asteen koulutettujen osaamisen hyödyntäminen, suositusten seuranta. Oheismateriaali.

³ HUS Tilinpäätös ja toimintakertomus 2023, s. 35.

⁴ HUS Tilinpäätös ja toimintakertomus 2023, s. 53.

HUS tarkastuslautakunnan arviointimuistio

Suositus 5 Hoidon vaikuttavuuden osoittaminen

- Hoidon vaikuttavuustiedon tuottamista ja hyödyntämistä tulee ohjata vahvemmin HUS-tasolla.
- HUSin tulee arvioida, ovatko vaikuttavuustiedon tuottamiseen osoitetut resurssit riittävät suhteessa strategiseen tavoitteeseen pyrkiä Pohjoismaiden parhaaksi yliopistosairaalaksi.
- HUSin tulee varmistaa, että hoidon vaikuttavuustiedon tuottamista varten on käytössä toimivat ja kustannustehokkaat tekniset ratkaisut.
- Vaikuttavuustiedon merkitys tulee perustella potilaille ja motivoida heitä vastaamaan vaikuttavuutta koskeviin kyselyihin. Tiedottamista 15D-elämänlaatukyselystä on lisättävä sekä henkilöstölle että potilaille.

Suositus on edelleen ajankohtainen.

Perustelut

Yhtymähallituksen arviointikertomuksesta 2022 antamassa lausunnossa kuvataan toimenpiteitä vaikuttavuustiedon tuottamisen kehittämiseksi. Toimenpiteet on ajoitettu vuodelle 2024.

Maisan käyttäjistä (70 % kaikista potilaista) aiempaa useampi vastaa 15D-elämänlaatukyselyyn (noin 30 %). Jatkossa on tärkeää, että potilaita kannustetaan vastaamaan kyselyihin siten, että vastaus saadaan sekä ennen että jälkeen hoidon. Vastaamista voisi edesauttaa esimerkiksi se, että vaikuttavuustuloksista viestittäisiin potilaille HUSin verkkosivuilla korostaen sitä, että vaikuttavuusarvio perustuu potilaiden itsensä antamiin arvioihin. Myös kliinisten asiantuntijoiden tietämystä jo kerätyn vaikuttavuusaineiston käyttömahdollisuuksista tulee edelleen lisätä. Tästä HUSin sisäinen koulutus Vaikuttavuusperusteinen terveydenhuolto on hyvä esimerkki.

Apotin koontinäytöllä on mahdollista tarkastella 15D-tietoja sairaaloittain ja poliklinikkatasolla. Toistaiseksi diagnoosi- tai potilaskohtaista 15D-tietoja ei ole saatavana. Meneillään on pilottiprojekti, jossa kootaan elämänlaatatutietoa sydämen rytmihäiriöpotilaista, joille on tehty rytminsiirto.⁵ Tässä projektissa 15D-vastausprosentti saatiin nousemaan 65 prosenttiin. Pilotissa on useita vaki-
oituja mittauksia siten, että tulokset ovat klinikon käytettävissä hoitotilanteissa. Lisäksi sydämen vajaatoimintapotilaille on luotu kustannusvaikuttavuusmalli, joka on laajennettavissa muidenkin potilasryhmien/hoitomenetelmien arviointiin. Pilottien ja mallien yleistäminen muihin potilasryhmiin on tärkeää kustannusvaikuttavuustiedon tuottamiseksi. Tämä edellyttää, kuten tarkastuslautakunta on aiemminkin suositellut, HUS-tason koordinoitua ja resursoitua.

⁵ Arviointiylilääkäri, tapaaminen 6.3.2024.

HUS tarkastuslautakunnan arviointimuistio

Suositus 6 Apotin kehittäminen

- Tarkastuslautakunta toistaa aiemmin antamansa suosituksen siitä, että Apotista on saatava toiminnan ohjaamisessa ja johtamisessa tarvittavat tiedot ja raportit.
- Apotin käytettävyyttä tulee edelleen parantaa ja varmistaa henkilöstön riittävä järjestelmäosaaminen.
- Apotin vaikutukset HUSin tuottavuuteen tulee selvittää.
- Hallituksen tulee viipymättä selvittää potilastietojärjestelmäratkaisujen tulevaisuuden vaihtoehdot.

Suositus on edelleen ajankohtainen.

Perustelut

Yhtymähallituksen arviointikertomuksesta 2022 antaman lausunnon mukaan HUSiin on 19.12.2022 perustettu tiedolla johtamisen ohjausryhmä ja Apotin raportointia ja käytettävyyttä kehitetään. Lausunnon mukaan yksiselitteistä Apotin tuomaa tuottavuusmuutosta ei ole mahdollista selvittää, mutta tuottavuutta kuvaavia indikaattoreita on tarkoitus tutkia.⁶

Yhtymähallitus käsitteli maaliskuussa 2023 tehtyä aloitetta Apotti-järjestelmän selvittämisestä. Aloitteessa ehdotettiin selvityksen tekemistä siitä, miten Apotti-järjestelmä on joko vähentänyt tai lisännyt kliinistä työtä tekevien lääkäreiden hoitamien potilaiden määrää. Joulukuun 2023 hallituksen pöytäkirjassa todetaan, että HUSilla ei ole vertailukelpoista dataa, jonka avulla potilastietojärjestelmän vaikutuksia hoidettujen potilaiden määrään pystyttäisiin vertailemaan. Lääkäreiden ajankäyttöön vaikuttavat potilastietojärjestelmän ohella muun muassa kirjaamisen muuttuneet vaatimukset sekä potilasturvallisuuden kehittämistoimet. Apotin käyttöönoton yhteydessä kehitettiin myös esimerkiksi lääkitysprosessia osana potilasturvallisuuden parantamista, joka on lisännyt siihen kuluvaan ajankäyttöä.⁷

HUS teettää selvityksen Apotti-järjestelmän käytöstä, jossa selvitetään järjestelmän muutos- ja kehityskohteita sekä tulevaisuuden tarpeita. Selvitys toteutetaan Deloitteen kanssa.⁸ Tarkastuslautakunnan tiedossa ei ole, että yhtymähallitus olisi selvittänyt potilastietojärjestelmäratkaisujen tulevaisuuden vaihtoehtoja.

Marraskuussa 2023 Oy Apotti Ab julkaisi hankevaiheen loppuraportin, jossa tuotiin esiin, ettei tavoite käyttäjätyytyväisyydestä ole vielä saavuttanut tavoiteltavaa tasoa. Kehittämisen rakenteena

⁶ HUS yhtymäkokous 14.12.2023 § 31. Tarkastuslautakunnan arviointikertomus vuodelta 2022 ja yhtymähallituksen siitä antama lausunto. Liite. Yhtymähallituksen lausunto arviointikertomuksesta.

⁷ HUS yhtymähallitus 18.12.2023 § 170. Hallitukselle jätetyt aloitteet.

⁸ [Selvitämme potilastietojärjestelmäämme liittyviä tarpeita, vaihtoehtoja ja kehittämismahdollisuuksia \(hus.fi\)](#). Utinen 10.1.2024. Viitattu 5.2.2024.

HUS tarkastuslautakunnan arviointimuistio

toimii Apotin ja omistajien yhteistyö- ja ohjausmalli. Apotti-järjestelmän jatkokehittämisen ohjaukseksi ja tueksi on perustettu kehittämissryhmät, joissa on edustus kaikista asiakasorganisaatioista. Ryhmien tavoitteena on varmistaa yhteiset ratkaisut ja yhteinen priorisointi. Loppuraportissa todetaan, että raporttien rakentaminen pohjautuen Epicin valmisraportteihin osoittautui toimimattomaksi ratkaisuksi. Hankevaiheen jälkeen mittareiden kehittämisessä on edistytty, hyvänä esimerkkinä 15D-elämänlaatumittari.⁹ Raportoinnin kehittäminen on Apotti-järjestelmään siirtymisen jälkeen ollut kuitenkin hidasta.

Vuonna 2023 päättyneessä Apotti 2.0 -projektissa kehitettiin esimerkiksi Apotin koulutuksia ja kertauskoulutukset käynnistettiin Apottia pidempään käyttäneiden tarpeisiin. Lääkityskoulutuksiin liittyvät verkkokurssit linjattiin pakollisiksi lääkäreille ja sairaanhoitajille. Apotti-järjestelmän toiminnallisuuksiin tehtiin parannuksia lääkitysosiossa, joka yhdessä koulutusten kanssa edesauttoi lääkkeen määräämiseen liittyvien poikkeamien kasvun taittumista.¹⁰

Osa Uudenmaan hyvinvointialueista on ilmoittanut, etteivät ne ota Apotti-järjestelmää käyttöön. Olosuhteiden ja yhtiön liiketoiminnan vaiheen merkittävän muutoksen vuoksi nähtiin tarpeelliseksi muuttaa Apotti Oy Ab:n hallituksen kokoonpanoa ja marraskuussa 2023 nimitettiin uusi hallitus. HUS-yhtymän toimitusjohtaja toimii hallituksen varapuheenjohtajana.¹¹

Suositus 7 Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut

- HUSin tulee osaltaan varmistaa sujuvat, organisaatorajat ylittävät, hoito- ja palveluketjut lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa sekä nuorten päihdepalveluissa. Hoito- ja palveluketjujen toimivuutta ja vaikuttavuutta tulee seurata.
- HUSin tulee jatkaa osaltaan perustason lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen vahvistamista. HUSin tulee pyrkiä vaikuttamaan siihen, että matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen näyttöön perustuvalla menetelmäosaamisella luodaan pysyvät rakenteet ja rahoitus.
- HUSin tulee olla vahvasti mukana kehittämässä lastensuojelun ja psykiatrian yhteisten asiakkaiden palveluja. HUSin tulee edistää sitä, että hankkeiden sijaan luodaan pysyvät palvelurakenteet niille lapsille ja nuorille, joiden auttaminen edellyttää sekä lastensuojelun että psykiatrian asiantuntemusta.
- HUSin tulee etsiä keinoja riittävän henkilöstön turvaamiseksi lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa. HUSin tulee osaltaan edistää aluetasoisia ratkaisuja henkilöstöressurssien jakamisessa ja työnjaossa.

⁹ Oy Apotti Ab. 2023. [Apotti-hankkeen loppuraportti \(apotti.fi\)](#). Viitattu 21.2.2024.

¹⁰ HUS-yhtymän laatu ja potilasturvallisuus. Raportti 2023 – Suunnitelma 2024, s. 14–15, 47.

¹¹ HUS. Konsernijaosto 30.10.2023 § 16. Oy Apotti Ab:n hallituksen kokoonpanon päivittäminen ja palkkioiden tarkistaminen; Oy Apotti Ab. 2023. Tiedote. [Oy Apotti Ab:n hallitus uudistuu – Juho Malmberg hallituksen puheenjohtajaksi - Apotti](#). Viitattu 12.4.2024.

HUS tarkastuslautakunnan arviointimuistio

Suositus on edelleen ajankohtainen.

Perustelut

Yhtymähallituksen arviointikertomuksesta 2022 antaman lausunnon perusteella suositusten toteuttamiseksi on tehty oikeasuuntaisia toimenpiteitä. HUS on käynnistänyt yhdessä hyvinvointialueiden kanssa ohjaus- ja yhteistyömallin, jonka fokuksena on muun muassa hoidon porrastus ja vaikeasti oireilevien ja vaativaa sijoitusta tarvitsevien lasten psykiatrisen hoidon ja arjen tuen ja asumisen järjestäminen koordinoitusti. Hyvinvointialueiden kanssa kehitetään etäkonsultaatiomahdollisuuksia, psykoterapiakonsultaatioita ja palveluseteliterapioita. HUS johtaa Terapiat etulinjaan -hanketta ja on ollut mukana edistämässä psykososiaalisten osaamiskeskusten perustamista yliopistosairaaloihin. Lisäksi HUS on mukana vaikeasti oireilevien ja vaativaa sijoitusta tarvitsevien lasten palvelujen kehittämisessä. Hallituksen lausunnon mukaan pysyvien palvelurakenteiden luominen näille lapsille ja nuorille edellyttää kuitenkin erillisrahoitusta.¹²

Suosituksen toteutumiseen pyydettiin kannanotto HUSin lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian johdolta. Vastauksissa esiin tuodut suositusten toteutumista tukevat toimenpiteet on kuvattu alla. Lisäksi selvitettiin hoitoon pääsyn tilannetta vuonna 2023.

Hoitoon pääsy lastenpsykiatriassa ja nuorisopsykiatriassa vuonna 2023

Vuonna 2023 erikoissairaanhoidon kysyntä pysyi lastenpsykiatriassa samalla tasolla edelliseen vuoteen verrattuna. Nuorisopsykiatriassa kysyntä kääntyi laskuun. Vuonna 2023 HUSiin saapui 2274 (2022: 2239) lastenpsykiatrian lähetettä. Nuorisopsykiatrian lähetteitä saapui 2505 (2022: 2784), mikä oli 10 prosenttia vähemmän kuin edellisenä vuonna.¹³ Lastenpsykiatrian lähetteistä 0,5 prosenttia ja nuorisopsykiatrian lähetteistä noin 15 prosenttia käsiteltiin 21 vuorokauden määräajan jälkeen.¹⁴

Molemmilla erikoisaloilla lakisääteisten hoitoon pääsyn määräaikojen toteutumisessa oli edelleen haasteita, vaikka tilanne helpottui edelliseen vuoteen verrattuna. THL:n tilastojen mukaan hoidon tarpeen arviota yli 6 viikon määräajan odottaneita potilaita oli lastenpsykiatriassa kuukausittain 45–197 ja nuorisopsykiatriassa 102–209. Kolmen kuukauden hoitoon pääsyn määräaika ylittyi kuukausittain lastenpsykiatriassa 8–22 potilaalla ja nuorisopsykiatriassa 6–34 potilaalla. Molemmilla erikoisaloilla hoitoon pääsyä yli 3 kuukautta odottaneita potilaita oli vähemmän kuin vuonna 2022.¹⁵

¹² HUS yhtymäkokous 14.12.2023 § 31. Tarkastuslautakunnan arviointikertomus vuodelta 2022 ja yhtymähallituksen siitä antama lausunto. Liite. Yhtymähallituksen lausunto arviointikertomuksesta.

¹³ HUS Tilinpäätös ja toimintakertomus 2023, s. 28.

¹⁴ HUS Tilinpäätös ja toimintakertomus 2023, s. 28.

¹⁵ THL. [Erikoissairaanhoidon hoitoonpääsy. Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut \(alle 23-vuotiaat\) \(thl.fi\)](#). Viitattu 6.3.2024.

HUS tarkastuslautakunnan arviointimuistio

HUSin nuorisopsykiatriassa hoitoon pääsyn turvaamiseksi on kehitetty avohoidon prosessien tueksi menetelmäohjaus sekä otettu käyttöön vakioitu jaksoajanvaraus. Länsi-Uudenmaan nuorisopsykiatrisessa avohoidossa lähetekäsittelyssä vuonna 2023 ollut viive on korjattu. Muilla alueilla lähetteet käsitellään muutamassa vuorokaudessa.¹⁶

Hoito- ja palveluketjujen kehittäminen

HUSin ja Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin välillä on käynnissä järjestämisuunnitelmassa kuvatun lasten ja nuorten -segmentin mukainen yhteistyö. Segmentti-ryhmässä ovat edustettuina sekä HUSin lastenpsykiatria että nuorisopsykiatria. Segmenttiryhmän tehtävänä on kehittää hoito- ja palveluketjuja.

Neuropsykiatrisesti oireilevien lasten ja nuorten palveluketju on kuvattu ja tarkoitus ottaa käyttöön Uudellamaalla.¹⁷ HUS Nuorisopsykiatrian linjajohdon vastauksen mukaan monet nuorten keskeiset sairausryhmät ovat ajankohtaisen Käypä hoito -suosituksen tarpeessa, esimerkiksi autismikirjon häiriöt ja syömishäiriöt. Myös kesken oleva lainvalmistelu esimerkiksi lasten ja nuorten terapiakuun osalta vaikuttaa hoitopolkuihin. Hoitopolkujen päivittämiseen on oleellisesti vaikuttanut muun muassa uusien hyvinvointialueiden järjestäytymistarve eikä avainhenkilöitä hoitopolkujen päivittämiseen ole ollut saatavilla.¹⁸

Vuonna 2023 ei julkaistu uusia lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian hoito- tai palveluketjuja HUSin verkkosivuilla tai Duodecimin Terveysportti-palvelussa. Ainoat julkaistut hoitoketjut ovat Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen hoitoketjut lasten ja nuorten lihavuuden hoidosta sekä lasten mielenterveydestä ja päihteiden käytöstä. Hoitoketjut ovat vuodelta 2018.¹⁹

Lastenpsykiatriassa seurantatiedon saaminen hyvinvointialueilta on vaikeaa, koska lasten mielenterveyspalveluita tuotetaan monissa eri yksiköissä, joilla on erilaiset kirjaamiskäytännöt. Luotettavaa tietoa perustason lasten mielenterveydestä ei kattavasti saa tällä hetkellä.²⁰

HUSin nuorisopsykiatrian linjajohdon vastauksen mukaan hoidon vaikuttavuuden seuranta on kehitetty. Hoitosuunnitelmien 3 kk välein tapahtuvaan vaikuttavuusarviointiin erikoissairaanhoidossa on kohdennettu perustason nuorten interventionavigaattorin kanssa yhtenevä mittarointi, jolloin nuoren hoidon vaikuttavuuden seuranta on mahdollista kaikilla hoidon tasoilla.²¹

¹⁶ Aivokeskus. Nuorisopsykiatrian linja, linjajohtaja, sähköposti 25.3.2024.

¹⁷ Lasten ja nuorten sairaudet, Lastenpsykiatrian linja, ylilääkäri, sähköposti 26.3.2024.

¹⁸ Aivokeskus. Nuorisopsykiatrian linja, linjajohtaja, sähköposti 25.3.2024.

¹⁹ [Hoitoketjut \(hus.fi\)](#); [Terveysportti. Lääkärin tietokannat. Hoitoketjut \(terveysportti.fi\)](#). Vaatii käyttöoikeuden. Viitattu 6.3.2024.

²⁰ Lasten ja nuorten sairaudet, Lastenpsykiatrian linja, ylilääkäri, sähköposti 26.3.2024.

²¹ Aivokeskus. Nuorisopsykiatrian linja, linjajohtaja, sähköposti 25.3.2024.

HUS tarkastuslautakunnan arviointimuistio

Perustason lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen vahvistaminen

HUSin lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian linjaorganisaatiot ovat aktiivisesti mukana perustasolle vietävien psykososiaalisten hoitojen menetelmäosaamisen vahvistamisessa.

Lastenpsykiatriassa HUS on kouluttanut Lastenkliniikoiden Kummien rahoituksella Cool Kids -menetelmään yli 500 lasten mielenterveyden ammattilaista kansallisesti. Menetelmän ylläpidon tukea ja täydennyskoulutuksia jatketaan hankkeen jälkeen. Lisäksi HUS on aloittamassa traumafokusoidun käyttäytymisterapian menetelmän kouluttamisen kansallisesti. Lasten ja nuorten terapiatakuulainsäädäntöön on pyritty vaikuttamaan siten, että se kattaisi mahdollisimman tarkoitukseenmukaisesti lasten matalan kynnyksen mielenterveyspalveluiden tarpeet. HUS tekee kansallista yhteistyötä yliopistosairaaloiden lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian ylilääkäreiden ja yliopistosairaaloita ylläpitävien hyvinvointialueiden lasten, nuorten ja perheiden palveluista vastaavien päälliköiden ja johtajien kanssa pyrkien konsensukseen lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen järjestämistä liittyvissä kysymyksissä. Yliopistosairaaloiden kesken tehdään yhteistyötä yhtenäisten käytäntöjen luomiseksi ja edistetään psykososiaalisten hoitojen osaamiskeskusverkoston luomista Suomeen yliopistosairaaloiden ja niitä ylläpitävien hyvinvointialueiden yhteyteen.²² Myös HUS nuorisopsykiatria osallistuu aktiivisesti nuorten kansallisen yhteistyön rakenteita koskevaan keskusteluun.²³

Lastensuojelun ja psykiatrian yhteisten asiakkaiden palvelujen kehittäminen

Nuorisopsykiatriassa kehitetään nuorisopsykiatrisen osastohoidon ja lastensuojelun tiiviimpää integraatiota. Vuonna 2023 jatkui HUSin ja Helsingin kaupungin yhteinen Hehku-hanke, jossa pilotoidaan moniammatillista jalkautuvaa toimintamallia lastensuojelun tukea ja erikoissairaanhoidon tarvitseville nuorille ja heidän perheilleen.²⁴

Lastenpsykiatrian ja sosiaalitoimen palvelujen integraatiota kehitetään Pitäjänmäen intensiivihoidon yksikön kanssa ja kyseessä olevan mallin edelleen kehittämistä pyritään edistämään yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa.²⁵

Henkilöstöressurssien turvaaminen

Lääkäripula on edelleen merkittävä ongelma sekä lastenpsykiatriassa että nuorisopsykiatriassa.

Lastenpsykiatriassa lääkäripula on paheneva ja lastenpsykiatrian lääkärin vakansseista on maaliskuun 2024 lopussa puolet täyttämättä. Erikoistuvia tulee alalle liian vähän. Tärkeimpiä syitä lääkäripulaan näyttävät olevan rajattomat vuokratyömarkkinat sekä hyvinvointialueiden rekrytoinnit,

²² Lasten ja nuorten sairaudet, Lastenpsykiatrian linja, ylilääkäri, sähköposti 26.3.2024.

²³ Aivokeskus. Nuorisopsykiatrian linja, linjajohtaja, sähköposti 25.3.2024.

²⁴ Aivokeskus. Nuorisopsykiatrian linja, linjajohtaja, sähköposti 25.3.2024.

²⁵ Lasten ja nuorten sairaudet, Lastenpsykiatrian linja, ylilääkäri, sähköposti 26.3.2024.

HUS tarkastuslautakunnan arviointimuistio

jossa erikoislääkärit pääsevät kevyempään työhön ilman päivystysvastuuta paremmalla palkalla. Lisäksi HUSin sisällä on epätertettä kilpailua psykiatrian alan lääkäreistä: HUS Psykiatria maksaa lääkäreille rekrytointilisää ja muita lisiä siten, että palkka psykiatrialla nousee helposti yli 1000 euroa korkeammaksi kuin lastenpsykiatrialla. Tämä on johtanut siihen, että lastenpsykiatrialta siirtyy lääkäreitä nuorisopsykiatrialle tai jää tekemään aikuispsykiatriaa pidemmäksi aikaa kuin mitä erikoistumiskoulutus edellyttää.²⁶

Nuorisopsykiatriassa on järjestetty omia rekrytointitilaisuuksia, erikoistuvien opetusta ja täydennyskoulutusta tuetaan, ja kaikki nuorisopsykiatrian erikoistumispaikat ovat täyttyneet. HUS tukee hyvinvointialueen henkilöstön riittävyden haasteita esimerkiksi reaaliaikaisella etäkonsultaatiolla, Varhain-työskentelyllä (integroitu yhdessä tehty mielenterveystyö erikoissairaanhoidon ja lähipalvelujen kesken) sekä nopeutetulla pääsyllä varhaispsykoterapiaan. HUS Mielenterveystalo on mahdollistanut digituettujen palvelujen laajenemisen perustasolla nuorten ikäryhmässä (tietosivut, omahoidot ja ohjatut omahoidot).²⁷ Nuorisopsykiatrian linjan lääkäriavokansseista noin 40 prosenttia oli tyhjillään vuoden 2023 aikana²⁸.

Yhtymähallituksen lausunnon mukaan vuokratyö on suuri ongelma hyvinvointialueilla ja se vetää lääkäreitä pois julkisista viroista. Ongelmana on myös psykoterapiakoulutuksen saaneiden hoitajien ja psykologien siirtyminen yksityissektorille.²⁹

Suositus 8 Asiakasosallisuustoiminnan hyödyntäminen

Asiakkaat tulee ottaa mukaan HUSin, hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin yhteisten hoito- ja palveluketjujen kehittämiseen.

Suositus on toteutunut.

Perustelut

Yhtymähallituksen arviointikertomuksesta 2022 antamassa lausunnossa kuvataan toimenpiteitä asiakasosallisuuden hyödyntämisen kehittämiseksi. Järjestämissopimuksen mukaan asiakasosallisuutta vahvistetaan palveluiden kehittämisessä, asiakaspalautteen systemaattisessa keräämisessä ja raportoinnissa järjestämisvastuulla olevista palveluista.³⁰ Kuvattaessa erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon yhdyspinnan ylittäviä palvelu- ja hoitoketjuja otetaan yhtenä asiana

²⁶ Lasten ja nuorten sairaudet, Lastenpsykiatrian linja, ylilääkäri, sähköposti 26.3.2024.

²⁷ HUS Aivokeskus. Nuorisopsykiatrian linja, linjajohtaja, sähköposti 25.3.2024.

²⁸ Yksiköiden toimintakertomukset 2023, Psykiatria. Saatavilla pyynnöstä.

²⁹ HUS yhtymäkokous 14.12.2023 § 31. Tarkastuslautakunnan arviointikertomus vuodelta 2022 ja yhtymähallituksen siitä antama lausunto. Liite. Yhtymähallituksen lausunto arviointikertomuksesta.

³⁰ [HUS-järjestämissopimus 2023](#).

HUS tarkastuslautakunnan arviointimuistio

huomioon asiakasosallisuus.³¹ Asiakasosallisuusohjelmassa vuosille 2024–2027 on yhtenä tavoitteena, että kokemusasiantuntijat ovat mukana palvelupolkujen kehittämisessä.³²

Suositus 9 Toimitilojen johtaminen

- Tilatehokkuudesta tulee tuottaa lisää tietoa ja lisätä tilojen joustavaa yhteiskäyttöä.
- HUS Kiinteistöt Oy:n tuottavuustavoite tulee määritellä selkeästi. HUSin tulee arvioida, ovatko yhtiön johdon kaksoisroolit tarkoituksenmukaisia riippumattomuuden, hyvän hallinnon toteutumisen, yhtiön tehokkaan johtamisen ja maineriskin näkökulmasta.

Suositus on edelleen ajankohtainen.

Perustelut

Yhtymähallituksen arviointikertomuksesta 2022 antaman lausunnon mukaan HUS lisää tilatehokkuutta kehittämällä käyttöasteita koskevaa tietotuotantoa, lisäämällä tietoisuutta tilojen tehokkaasta käytöstä ja sitouttamalla johtoa tilankäytön tehostamiseen.

Tarkastuslautakunta toteaa, että tilankäytön tehostamiseksi on tehty oikeansuuntaisia toimenpiteitä. Toimistotilojen käyttöä on tehostettu muun muassa Kalasatamassa, Gradus-talossa ja Logistiikkakeskuksessa. Tilankäytön tehostaminen sisältyy tuottavuusohjelmaan. Tilojen käyttöasteista saadaan tietoa aiempaa enemmän ja seuranta varten on 1000 sensoria käytössä. Vuokrakustannuksia ei ole saatu pienennettyä tavoitteen mukaisesti, vaikka vuokraohteiden määrä on vähentynyt. Tämä johtuu siitä, että elinkustannusten kallistuessa myös vuokrat ovat nousseet.³³ Vuokraohteiden määrä väheni 2,9 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna, mutta tilavuokrat nousivat 7,2 prosenttia.³⁴

Vuonna 2023 toteutettiin 3 tilojen käyttöön ja tilatehokkuuteen liittyvää strategista projektia. Niiden avulla pyrittiin pienentämään tilojen vuokrakustannuksia, kehittämään käyttöasteiden seuranta ja parantamaan uusien sairaaloiden käyttöasteita. Lisäksi päivitettiin kiinteistöjen pitkän aikavälin suunnitelma (masterplan) ja luokiteltiin tilat niiden käyttötarkoituksen ja korjaustarpeiden mukaan.³⁵ Hallituksen vastineen mukaan vuodelle 2024 esitetään projektia vuokrakustannusten pienentämisestä osana tuottavuusohjelmaa.

³¹ HUS Intranet. [Palveluketjutyö HUSissa ja hyvinvointialueilla](#). 8.2.2024.

³² Toimitusjohtajan ohje 5/2024. 15.2.2024. Asiakasosallisuusohjelma 2024–2027.

³³ Kiinteistöjohtaja, tapaaminen 3.4.2024.

³⁴ HUS Tilinpäätös ja toimintakertomus 2023, 118.

³⁵ HUS. Intranet. [Strategiset projektit 2023. Loppuraportit \(sharepoint.com\)](#). Vaatii käyttöoikeuden. Viitattu 12.3.2024.

HUS tarkastuslautakunnan arviointimuistio

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että HUS yhdessä hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin kanssa tiivistää yhteistyötä myös tilojen käytössä. Parhailaan valmistelussa olevalla palveluverkkoselvityksellä tulee olemaan tärkeä rooli siinä, miten tilankäytön tehostamisessa onnistutaan.

Edelleen myös HUSin sisällä tarvitaan yhteistä ymmärrystä ja tahtotilaa tilojen käytön tehostamisen merkityksestä talouden hallinnan ja vastuullisen toiminnan näkökulmasta. Tässä tulosalueiden ja -yksiköiden johdolla on erityinen vastuu, jotta vältetään siiloutumiselta ja osaoptimoinnilta tilojen käytössä. Lisäksi tarvitaan edelleen lisää läpinäkyvää tietoa tilatehokkuudesta.

HUS Kiinteistöt Oy:n tuottavuus ja kaksoisroolit

HUS Kiinteistöt Oy:n tuottavuustavoite on määritelty yhtymähallituksen arviointikertomuksesta 2022 antamassa lausunnossa. Tuottavuustavoite on prosentuaalinen tavoite edellisen vuoden tilinpäätöksen mukaisista toimintakuluista, pois lukien rakennusinvestoinnit sekä pysäköinti- ja asuntopalvelut. Tuottavuustavoitteen euromääräinen summa kohdistetaan HUSin ja HUS Kiinteistöt Oy:n välisen puitesopimuksen mukaisiin kuluihin. Vuonna 2023 HUS Kiinteistöt Oy:n tuottavuus nousi 2,6 prosenttia ja ylitti talousarviossa 2023 asetetun tavoitteen ($\geq 2\%$). Yhtiön tulos oli voitollinen ja veloitus hinnat HUSille pysyivät vuoden 2021 tasolla.³⁶ Konsernijaosto päätti käynnistää valmistelut HUS Kiinteistöt Oy:n uudelleenorganisoinniksi. Kahden toimijan mallissa haasteeksi on tunnistettu muun muassa riittämätön tiedonkulku, vaikeudet omistajaohjauksessa, sopimushallinta ja omistajan vaikutusmahdollisuudet isoihin kustannusmuutoksiin.³⁷

Yhtymähallituksen arviointikertomuksesta 2022 antaman lausunnon mukaan HUS Kiinteistöt Oy:n hallituksen jäsenten kaksoisroolien hyödyt realisoituvat jatkuvasti ja riskit ovat vältettävissä. Esteellisyysskysymykset arvioidaan kunkin jäsenen kohdalla ennen valintaa hallitukseen. Kaksoisrooleja pidetään perusteltuna myös sen vuoksi, että HUS-yhtymän ulkopuolisten jäsenten rekrytointi on haastavaa yksityistä sektoria alhaisemman palkkatason vuoksi. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että esteellisyyteen liittyvät riskit tiedostetaan ja arvioidaan säännöllisesti ja, että konsernin johtamisessa ja valvonnassa toteutuu riippumattomuus.

Suositus 10 Ulkopuolisten asiantuntijapalvelujen käyttö

Kaikkien HUSin puitesopimusten tulee olla hankintoja tekevien saatavilla ja helposti löydettävissä.

Suositus on edelleen ajankohtainen.

³⁶ HUS Tilinpäätös ja toimintakertomus 2023, 86.

³⁷ HUS konsernijaosto 12.6.2023 § 8. HUS-yhtymän omaisuuden myyntimahdollisuuksien kartoitus osana talouden tasapainottamista.

HUS tarkastuslautakunnan arviointimuistio

Perustelut

Sopimusvalikoimasta HUSin intranetistä³⁸ löytyy tietoa voimassa olevista hankintasopimuksista. Valikoimassa olevien sopimusten joukossa ei ole asiantuntija- ja konsulttipalveluihin liittyviä sopimuksia.

Yhtymähallituksen arviointikertomuksen 2022 johdosta antaman lausunnon mukaan vain HUS-laajuisesti käytettävät sopimukset tallennetaan sopimusvalikoimaan. Mikäli sopimus on kohdennettu vain yhdelle yksikölle, tieto tallennetaan ASHA-sopimusrekisteriin. Lausunnon mukaan sopimusvalikoima ja sopimusseuranta tarkastetaan ristiin, jotta varmistutaan siitä, että HUS laajuiset sopimukset löytyvät sopimusvalikoimasta.

HUSin päivitettyssä hankintastrategiassa 2023–2027 ei ole linjattu asiantuntija- ja konsulttipalvelujen hankintaa. Myöskään toimitusjohtajan ohjeessa hankintojen periaatteista³⁹ ei ole käsitelty asiantuntija- ja konsulttipalvelujen hankintaa.

Vuonna 2023 asiantuntija- ja konsulttipalveluihin käytettiin yhteensä 10,4 miljoonaa euroa, mikä on 3,4 miljoonaa euroa vähemmän kuin edellisellä vuonna (2022: 13,8 milj. euroa). Konsernihallinto käytti asiantuntija- ja konsulttipalveluihin 5,1 miljoonaa euroa, mikä on noin 1,5 miljoonaa euroa vähemmän kuin edellisellä vuonna. Edellisvuoden tapaan eniten palveluja osti HUS Hankinnat (1,5 milj. euroa). Toteuma oli kuitenkin noin miljoona euroa pienempi kuin edellisellä vuonna.⁴⁰

Suositus 11 Hallinnollisten ohjeiden viestintä ja toimeenpano

- Johdon tulee varmistaa ohjeiden ajantasaisuus.
- Johdon tulee varmistaa, että henkilöstö tuntee hallinnolliset ohjeet, ne ovat löydettävissä ja että niitä noudatetaan.
- HUS Viestinnän asiantuntemusta tulee hyödyntää enemmän ohjeiden toimeenpanossa.

Suositus on toteutunut.

Perustelut

Marraskuussa 2023 päivitetty toimitusjohtajan ohje ”Ohjeiden laatiminen HUS-yhtymässä” antaa hyvät lähtökohdat kehittää ohjeita ja niiden hallintaa edelleen. Ohjeessa on kuvattu aiempaa

³⁸ [Sopimusvalikoima \(sharepoint.com\)](#). Vaatii käyttöoikeuden. Viitattu 10.4.2024.

³⁹ Toimitusjohtajan ohje 18/2023. Hankintojen periaatteet.

⁴⁰ Konsernitalouspäällikkö. Sähköposti 20.3.2024.

HUS tarkastuslautakunnan arviointimuistio

tarkemmin ohjeita antavat hierarkiatasot sekä ohjeiden antamiseen liittyvät roolit ja vastuut. Myös ohjeiden viestimisestä on ohjeistettu aiempaa tarkemmin.

Ohjeen vastuuhenkilö on vastuussa ohjeen julkaisusta ja sen viestimisestä kaikille, joita se koskee. Ohjeiden viestintään on mahdollista saada apua HUS viestinnältä. Viestintä voi julkaista tiivistelmiä kohderyhmälle sopivissa uutiskirjeissä. Ohjeen vastuuhenkilö on vastuussa ohjeen ja sen liitteiden päivittämisestä. Ohjeet tulee päivittää vähintään kahden vuoden välein.⁴¹ Ohjepankissa on 46 toimitusjohtajan ja 59 johtajaylilääkärin (JYL) ohjetta sekä 51 pysyväisohjetta. Näistä tarkastuksen ajankohta on umpeutunut 3 toimitusjohtajan ja 2 JYL-ohjeen sekä 10 pysyväisohjeen osalta.

Vuonna 2023 on järjestetty Teamsissa kaikille avoimia johtajaylilääkärin ohjeiden käsittelytilaisuuksia. Tilaisuuksissa on käyty läpi päivitettyjen tai uusien ohjeiden pääkohtia ja keskusteltu ohjeiden soveltamisesta käytäntöön.

Ohjepankki on HUS-laajuinen dokumentinhallintajärjestelmä, joka vuonna 2023 laajeni sisältämään hoito- ja potilasohjeiden ohella hallinnolliset ohjeet. Ohjepankki mahdollistaa aiempaa paremman hakutoiminnon ja versionhallinnan. Ohjeiden kokonaismäärä ohjepankissa on noin 7500. Hoito- ja potilasohjeita täydennetään edelleen.

Yksiköiden kannustamiseksi ohjetyöhön on päätetty palkita vuosittain kunniaininnalla jokin yksikkö aktiivisesta ohjepankin käytöstä. Vuonna 2023 kunniaininta annettiin Lasten ja nuorten sairauksien tulosityksikölle.⁴²

HUSin käynnisti keväällä 2023 ISO 9001 standardin mukaisen laatujärjestelmän käyttöönoton suunnittelun. Laatujärjestelmän mukaan johdon vastuulle kuuluu toimintatapojen määrittäminen eli muun muassa ohjeiden hyväksyminen. Johdon tulee myös valvoa niiden toteutumista erimittareiden avulla.

Suositus 12 Tilintarkastajan suositusten toimeenpano

Tilivelvollisten johtavien viranhaltijoiden tulee varmistaa, että tilintarkastajan havaitsemat epäkohdat korjataan.

Suositus on edelleen ajankohtainen.

Perustelut

Katso erillinen arviointi arviointikertomuksessa 2023, jossa esitetään huhtikuun 2024 tilannekatsaus tilintarkastajan vuonna 2022 antamien suositusten toteutumisesta.

⁴¹ Toimitusjohtajan ohje 24/2023. Ohjeiden laatiminen HUS-yhtymässä.

⁴² HUS Intranet, ajankohtaiset 26.6.2023.